

Teresa Janicka-Michalak

Akademia Bialska im. Jana Pawła II
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5026-3787>

Katarzyna Kreczmańska-Gigol

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8483-9740>

Weksel jako instrument finansowy w kontekście dematerializacji papierów wartościowych – rekomendowane działania

Streszczenie

W artykule zaprezentowano dwa instrumenty finansowe: weksel własny i weksel własny *in blanco*, występujące w postaci zmaterializowanej oraz dopuszczone do obrotu gospodarczego i finansowego na podstawie prawa wekslowego z 28 kwietnia 1936 r. Przedstawiona konstrukcja weksla własnego i weksla własnego niepełnego, będących szczególnym rodzajem papierów wartościowych, ma na celu zwrócenie uwagi na postępującą na rynkach kapitałowych transformację cyfrową. Zmiany związane z przebiegiem tego zjawiska mogą mieć wpływ na weksel jako instrument składany na potrzeby zabezpieczenia wierzytelności i wykorzystywany w zarządzaniu należnościami. W celu zminimalizowania w przedsiębiorstwie dokumentacji wekslowej w formie papierowej, ograniczenia ryzyka złożenia na wekslu upozorowanego podpisu, jak również redukcji ryzyka związanego z obrotem wekslowym rekomenduje się deliberację dematerializacji weksla własnego *in blanco*.

Słowa kluczowe: dematerializacja papierów wartościowych, weksel własny, weksel własny *in blanco*, zabezpieczenie wierzytelności

Kody klasyfikacji JEL: G1, K15

1. Wprowadzenie

W gospodarce rynkowej dochodzi do wielu transakcji handlowych między obecnymi na rynku podmiotami. Oprócz rynku dóbr i usług funkcjonuje także rynek finansowy, który dzieli się na rynek pieniężny i kapitałowy. W wyniku transakcji rynkowych powstają należności (pieniężne odzwierciedlenie praw przysługujących wierzycielom) i zobowiązania (pieniężne odzwierciedlenie obowiązków ciążących na dłużnikach). Uczestnikami krajowego obrotu gospodarczego są zarówno jednostki finansowe, jak i przedsiębiorstwa niefinansowe, w tym podmioty działające na rzecz strategicznych sektorów gospodarki. Producenci i konsumenci, sprzedający i kupujący, również są uczestnikami tego rynku. Należą do nich także działające jednostki *non-profit*, skupiające fundacje i stowarzyszenia. Te ostatnie nie mają charakteru biznesowego, a realizowane przez nie projekty ukierunkowane są na rozwiązywanie problemów społecznych [Marciszewska, Brajer-Marczak, 2022, s. 12].

Procesy związane z dostawą usług i towarów, zawarte umowy kupna i sprzedaży, przyczyniają się do powstawania wierzytelności. Wierzytelność jest prawem wierzyciela, który może domagać się jego spełnienia przez dłużnika [Mojak, 1995, s. 11–12]. W celu ograniczenia ryzyka braku zapłaty danej wierzytelności i zapewnienia jej odzyskania wierzyciel ustanawia różnorodne formy zabezpieczenia wykonania zobowiązania przez stronę umowy. Stroną umowy w rozumieniu kodeksu cywilnego [Dz.U. 1964 nr 16, poz. 93 z późn. zm., dalej KC] jest osoba fizyczna lub osoba prawna. W praktyce, z punktu widzenia kryterium przedmiotu umowy, na etapie jej formowania osoby te nazywane są beneficjentami, kontrahentami, nabywcami, najemcami, dzierżawcami czy też klientami. W efekcie zawarcia i realizacji umowy stają się oni natomiast dłużnikami. Jeśli nie wywiązują się z warunków zawartych umów, to na etapie przymusowej windykacji w procesie postępowania sądowego i egzekucyjnego traktowani są przez swoich wierzycieli jako źli dłużnicy.

Zabezpieczeniem wierzytelności może być zarówno weksel własny, jak i weksel własny *in blanco*, o których stanowi ustawa – Prawo wekslowe [Dz.U. 1936 nr 37, poz. 282 z późn. zm., dalej PW].

Głównym celem artykułu jest przedstawienie konstrukcji weksla własnego, określanego mianem weksla zupełnego, oraz weksla własnego *in blanco*, nazywanego inaczej niezupełnym, w kontekście zachodzących pod wpływem transformacji cyfrowej zmian na rynku krajowym. Praktyka wskazuje, że najczęstszą formą weksla przyjmowanego na zabezpieczenie wierzytelności w jednostkach sektorów finansowego, niefinansowego i finansów publicznych jest weksel własny *in blanco*. Weksle przyjęte na zabezpieczenie danej wierzytelności mogą zostać zrealizowane tylko wtedy, kiedy ich wystawca nie wywiązuje się z warunków umowy. Dana wierzytelność staje się wymagalna w części lub w całości. Ten sposób wykorzystania weksla może być jednocześnie jednym z instrumentów zarządzania należnościami, rozumianymi jako pieniądze odzwierciedlenie wierzytelności, przy czym nie jest to jedyny sposób realizacji weksla własnego *in blanco*.

Postępująca w sposób bardzo dynamiczny transformacja cyfrowa oraz fakt, że weksel jest stosowany w obrocie gospodarczym, także na rynku finansowym, co potwierdziły przeprowadzone w I kw. 2023 r. badania własne, wpłynęły na podjęcie w niniejszym artykule tematu dotyczącego dematerializacji weksła własnego niezupełnego, zaliczanego do papierów wartościowych na zlecenie.

2. Instytucja weksła własnego na terenie Polski w ujęciu historycznym

Dokument weksła własnego w postaci papierowej, zwanego inaczej sola, suchym lub prostym, kształtował się wraz z rozwojem stosunków gospodarczych. Jego pierwsze formy pojawiły się na terytorium Polski dopiero w XVII w. w miastach pomorskich [Heropolitańska, 2011, s. 28]. Pierwsze źródła, które wspominają o wekslu, pochodzą natomiast z bardzo odległych czasów, a dokładnie z III w. p.n.e., czyli jeszcze z okresu starożytności [Kuryłowicz, 1994, s. 14; Louis, 1872, s. 9–15]. Chociaż sam moment powstania dokumentu weksła nie jest znany, to nie ulega wątpliwości, że miał on formę pisaną i stanowił nieodzowny element w stosunkach między przedsiębiorcami. Weksel zapewniał bezpieczeństwo obrotu pieniężnego ze względu na brak konieczności przewożenia dużej ilości pieniądza gotówkowego. Niewątpliwie również sama forma weksła była dużym ułatwieniem w ramach transakcji dokonywanych między głównymi ośrodkami gospodarczymi, które znajdowały się najczęściej na terytorium północnej Polski.

Prawo wekslowe na ziemiach rdzennie polskich do XVIII w. oparte było na tzw. prawie zwyczajowym, nawiązującym w głównej mierze do tradycji germańskiej [Turski, 2016, s. 205]. Nazwa weksła będącego przedmiotem obrotu na terenach polskich została zapożyczona od niemieckiego słowa *der Wechsel*, co w języku polskim oznacza „zamianę”. Warto również zaznaczyć, iż prawo wekslowe funkcjonujące w innych miastach ówczesnej Europy również było oparte na prawie zwyczajowym, o czym świadczą m.in. statuty miast włoskich, tj. statut boloński i statut genueński [Heropolitańska, 2015, s. 16].

Weksle obecne w obrocie handlowym na terenie miast pomorskich, tj. w Gdańsku i w Elblągu, funkcjonowały na mocy praw zwyczajowych, a więc praw niepisanych, co przy wzroście liczby dokonywanych transakcji i operacji finansowych rodziło coraz większą potrzebę uregulowania obrotu wekslowego.

Pierwszą tego typu ustawą było *Prawo wekslowe dla miasta Gdańska*, które uchwalono 8 marca 1701 r. [Fierich, 1908, s. 10 i nast.; Heropolitańska, 2011, s. 29]. Z kolei na 27 stycznia 1758 r. datuje się drugą z ustaw, tj. *Prawo wekslowe dla miasta Elbląga* [Fierich, 1908, s. 10 i nast.; Heropolitańska, 2011, s. 29].

Kolejnym aktem regulującym stosunki wekslowe na terenie ówczesnej Polski, któremu przypisuje się rangę obecnie obowiązującego prawa wekslowego, była wydana pod nazwą *Ustanowienie praw wekslowych* konstytucja sejmowa z 13 kwietnia 1775 r. [Czarnecki, Bagińska,

2013, s. 10; Heropolitańska, 2011, s. 29]. Zawarte w niej przepisy normowały w sposób szczegółowy zagadnienie obrotu weksla. Obowiązywały one, nie jak dotychczas tylko w niektórych miastach polskich, lecz na obszarze całego kraju.

To polskie prawo wekslowe z 1775 r. było kilkukrotnie modyfikowane – po raz pierwszy w 1776 r., następnie w 1778 r. i jeszcze dwa lata później, w 1780 r. [Fierich, 1908, s. 10 i 22]. Tak liczne zmiany prawa wekslowego w okresie pięciu lat od dnia ustanowienia pierwszego aktu obowiązującego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej spowodowane były, jak wskazuje Fierich [1908, s. 22 i 23], koniecznością ograniczenia zaciągania długów wekslowych przez ówczesną warstwę społeczną (szlachtę) bez ponoszenia przez nią konsekwencji prawnych. Nie służyło to bowiem ani stosunkom gospodarczym, ani stosunkom obrotu pieniężnego.

Drugi okres prawodawstwa polskiego przypada na lata, kiedy praktyka obrotu wekslowego regulowana była wyłącznie przepisami obowiązującymi na terenach państw zaborczych [Turski, 2016, s. 205]. W literaturze przedmiotu można odnaleźć zapisy wskazujące, że zakres praw wekslowych w tym czasie określały [Czarnecki, Bagińska, 2013, s. 10; Heropolitańska, 2015, s. 16; Heropolitańska, 2011, s. 30; Machnikowski, 2002, s. 2–3]:

- ustawa wekslowa austriacka, którą wprowadzono patentem cesarskim z 15 stycznia 1850 r., obejmująca swym zasięgiem tereny zaboru austriackiego;
- ustawa wekslowa niemiecka z 15 lutego 1850 r., obejmująca swym zasięgiem tereny zaboru pruskiego;
- ustawa wekslowa rosyjska z 1902 r., mająca zastosowanie na terenach zaboru rosyjskiego;
- postanowienia francuskiego kodeksu handlowego (art. 110–189);
- ustawa wekslowa węgierska z 1876 r., uchylona ustawą z 26 października 1921 r.

W okresie przejściowym, po odzyskaniu ziem polskich, do 1924 r. obrót wekslowy odbywał się na dotychczasowych zasadach, normowanych przez prawo wekslowe państw zaborczych. Ustawy te określano wspólnym mianem jako tzw. prawo dzielnicowe [Heropolitańska, 2011, s. 30].

Trzeci okres ustawodawstwa polskiego regulującego obrót wekslowy rozpoczął się wraz z wydaniem 14 listopada 1924 r. przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej rozporządzenia o prawie wekslowym [Dz.U. 1924 nr 100, poz. 926]. Przyjęty akt prawny, oparty na postanowieniach międzynarodowej konwencji haskiej, obowiązywał od 1 stycznia 1925 r. [Kołodziejski, 1969, s. 244; Heropolitańska, 2011, s. 30; 2015, s. 17].

System prawny, który pozwoliłby ujednoczyć prawo wekslowe, był ówczesnie przedmiotem badań wielu znakomitych reprezentantów nauk prawnych [Machnikowski, 2002, s. 9–15], takich jak:

- Antoni Górski, który uważał, że „normalnie za weksel *in blanco* można uznać tylko podpis położony na blankiecie wekslowym”;
- Aleksander Doliński, który poruszał kwestię sumy wekslowej, daty płatności weksla oraz powstania zobowiązania wekslowego, twierdząc, że warunkiem istnienia tego zobowiązania jest to, aby podpis na wekslu został złożony z zamiarem zaciągnięcia takiego zobowiązania;

- Stanisław Wróblewski, który ustosunkowywał się m.in. do kwestii wypełnienia weksła, nabycia weksła przez indos oraz, podobnie jak jego poprzednicy, wyrażał pogląd, że zaciągnięcie zobowiązania wekslowego ujawnia się poprzez złożenie podpisu na wekslu (blankiecie wekslowym);
- Michał Howorka, który poruszał nie tylko tematykę indosu, dzieląc poglądy Wróblewskiego, ale rozwijał również swoją myśl, twierdząc, że zobowiązanie z weksła *in blanco* jest zobowiązaniem warunkowym i staje się skuteczne z chwilą wypełnienia wszystkich elementów dokumentu, podkreślając przy tym istotną rolę wypełnienia blankietu wekslowego zgodnie z wolą osoby podpisanej na wekslu;
- Henryk Ritterman, autor pierwszego w literaturze polskiej opracowania poświęconego weksłowi *in blanco*, który wyrażał pogląd, że istotą tego dokumentu jest złożony podpis, będący jednocześnie wyrazem powstania zobowiązania wekslowego, oraz świadome zaniechanie wpisania pozostałych elementów weksła;
- Adam Daniel Szczygielski, który, tak jak jego poprzednicy, poruszał tematykę indosu oraz scharakteryzował instytucję weksła *in blanco* jako niecałkowicie wypełniony dokument wekslowy (blankiet wekslowy) podpisany przez wystawcę celem zaciągnięcia zobowiązania wekslowego i z przeznaczeniem do puszczania go w obieg, mogący stać się weksłem zupełnym.

Przytoczone wyżej głosy znawców prawa wekslowego świadczą, że wydany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej akt prawny nie obejmował całokształtu problematyki weksła własnego *in blanco* oraz weksła zupełnego. Dokument weksła wymagał ujednoczenia i dotyczyło to nie tylko polskiego prawa wekslowego, ale także prawa wekslowego w innych państwach na świecie.

Koniecznością stało się podjęcie dalszych działań w zakresie uniformizacji polskiego prawa wekslowego. Przełomową datą okazał się w tym przypadku 7 czerwca 1930 r., kiedy to uchwalono w Genewie trzy międzynarodowe konwencje odnoszące się do weksli. Ratyfikowała je również Polska, co dało początek pracom nad zmianą krajowego prawa wekslowego [Kołodziejcki, 1969, s. 248].

Ustawą z 28 kwietnia 1936 r. rozpoczął się kolejny rozdział w ustawodawstwie polskim. Od tego czasu „prawo wekslowe” reguluje stosunki obrotu wekslowego między podmiotami rynku krajowego [PW].

Przedstawiony wyżej zarys dziejów kształtowania się instytucji weksła miał na celu zobrazowanie, od jak dawna weksel uczestniczy w rozliczeniach między przedsiębiorcami.

W okresie międzywojennym weksle miały szerokie i powszechne zastosowanie praktyczne oraz były przedmiotem zainteresowania wśród przedstawicieli doktryny i orzecznictwa [Czarnecki, Bagińska, 2013, s. 10]. Następnie, w czasach gospodarki centralnie planowanej, mimo formalnego obowiązywania prawa wekslowego, weksle utraciły funkcję obiegową z uwagi na wprowadzony zakaz wzajemnego kredytowania się przez jednostki gospodarki społecznej, stąd też były wystawiane jedynie w celu zabezpieczenia spłaty kredytu lub powstania manka [Czarnecki, Bagińska, 2013, s. 10]. Powrót do funkcji, jakie spełniał weksel

przed wprowadzeniem gospodarki centralnie planowanej, nastąpił w gospodarce towarowo-pieniężnej [Czarnecki, Bagińska, 2013, s. 10]. Dwa zarządzenia wydane przez prezesa Narodowego Banku Polskiego (NBP) w 1989 r. przyczyniły się do przywrócenia obrotu wekslowego w Polsce [Czarnecki, Bagińska, 2013, s. 10; Tatoj, 2005, s. 379].

Weksel jako szczególny rodzaj papieru wartościowego występuje w obrocie wyłącznie w formie zmaterializowanej (dokumentowej) [Turski, 2017, s. 439]. Ten tak bardzo od ponad 80 lat sformalizowany przez prawo wekslowe instrument był i jest nadal uczestnikiem rynku gospodarczego i finansowego. Funkcje, jakie pełnił w przeszłości i jakie pełni obecnie, począwszy od 1989 r., potwierdzają, że traktuje się go jako jedno z istotnych narzędzi gospodarki rynkowej. Weksel występuje w obrocie gospodarczym, konsumenckim i powszechnym, co wskazuje na potrzebę stosowania go przez podmioty funkcjonujące na rynku [Mojak, Turski, 2023, s. 33].

3. Formalizm weksla własnego i weksla własnego *in blanco*

Ustawodawca [art. 1 i art. 101 PW] wyróżnia dwa rodzaje weksli: weksel trasowany i weksel własny. W art. 10 prawa wekslowego rozróżnia się natomiast „weksel niezupełny w chwili wystawienia”, zwany inaczej wekslem *in blanco*. Zgodnie z kryterium niezupełności weksla w chwili jego wystawienia jako weksel własny *in blanco* może być wystawiony zarówno weksel trasowany, jak i weksel własny [Heropolitańska, 2007, s. 80]. Z uwagi na tematykę poruszaną w niniejszym artykule przedmiotem dalszych rozważań będą weksel własny i weksel własny *in blanco*. Weksel trasowany pozostaje natomiast poza obszarem problemowym niniejszego artykułu.

Weksel własny to drugi rodzaj weksla według prawa wekslowego. Znany w piśmiennictwie jako sola, prosty i suchy, w praktyce natomiast coraz rzadziej tak określany, posiada papierową formę pisemną. Weksel własny to dokument należący do szczególnego katalogu papierów wartościowych. Papiery wartościowe można podzielić na papiery wierzycielskie oraz papiery udziałowe [Mojak, Turski, 2023, s. 12]. Papiery wierzycielskie inkorporują wierzytelności, tj. prawa majątkowe. Należą do nich m.in. weksle [Mojak, Turski, 2023, s. 12]. Klasyfikacji papierów wartościowych można dokonać również na podstawie zapisów kodeksu cywilnego, gdzie dzieli się je na: papiery wartościowe imienne, papiery wartościowe na zlecenie i papiery wartościowe na okaziciela [KC]. Weksel, jako papier wartościowy na zlecenie, pełni obok funkcji kredytowej, płatniczej, gwarancyjnej i legitymacyjnej również funkcję obiegową, wyrażającą się w możliwości łatwego przenoszenia praw z weksla w drodze indosu [art. 17–23 KC]. W prawie wekslowym [dział II, art. 11–20 PW] określono wprost warunki indosu, który ma zastosowanie także w stosunku do weksla własnego [art. 103 PW].

Również Doliński [1925, s. 83] potwierdza, że weksel należy do grupy papierów wartościowych, z tym że określa je mianem papierów obligacyjnych, tj. takich, które opiewają na świadczenie sumy pieniężnej.

W literaturze przedmiotu można doszukać się wielu innych publikacji, które potwierdzają, że weksel jest jednym z tych dokumentów, które stanowią specyficzny rodzaj papierów wartościowych. Warto w tym miejscu przytoczyć myśl Szpunara i Kalińskiego [2003, s. 11–12], którzy zauważyli, że weksel, należąc do zbiorczej kategorii papierów wartościowych, posiada pewne szczególne cechy wyróżniające go spośród innych tego typu dokumentów, tj.:

- opiewa zawsze na określoną sumę pieniędzy, stąd mówi się o powstaniu wierzytelności wekslowej, której źródłem jest dokument w postaci pisemnej;
- wystawienie weksla wymaga zachowania ścisłej formy, określonej w ustawie;
- należy do grupy papierów wartościowych na zlecenie.

Podobnie jak Mojak i Turski [2023], także Szpunar i Kaliński [2003, s. 11] zwrócili uwagę na jeden ważny aspekt, który wiąże się z pojęciem papieru wartościowego, a mianowicie, że występuje tutaj szczególne powiązanie między dokumentem a ucieleśnionym w nim prawem majątkowym, czyli wierzytelnością.

Weksel własny utożsamiany jest ze szczególną kategorią papierów wartościowych. Wśród innych dokumentów tej grupy charakteryzuje się zestawem elementów, tzw. rekwizytów wekslowych, które są konieczne i niezbędne dla zachowania jego ważności w obrocie gospodarczym [Kościński, 2000, s. 359]. Do elementów tych należą:

- miejsce wystawienia,
- data wystawienia,
- suma wekslowa (kwota wyrażona cyfrą, rodzaj waluty),
- termin płatności,
- bezwarunkowe przyrzeczenie zapłaty,
- słowo „weksel” w treści dokumentu,
- rodzaj weksla,
- nazwa remitenta,
- suma wekslowa (słownie kwota i waluta),
- klauzula wekslowa waluty (jeśli wystawca wyraża na to zgodę w porozumieniu wekslowym, tzw. deklaracji wekslowej),
- miejsce płatności (wskazanie tylko jednej miejscowości istniejącej),
- osoba, u której następuje płatność (domicyliat – klauzula może zostać wpisana, jeśli w deklaracji wekslowej znajdzie się wyraźna zgoda wystawcy weksla),
- numer rachunku bankowego,
- podpis wystawcy.

Weksel własny, uzupełniony zgodnie z wymogami prawa wekslowego przez osobę będącą w jego posiadaniu – wierzyciela, pozwalać będzie tej osobie na dochodzenie wierzytelności z weksla. Będzie to możliwe, gdy wierzytelność wynikająca ze stosunku podstawowego nie została uregulowana w drodze postępowania polubownego i nadal jest wierzytelnością wymagalną. Jeśli wierzyciel zostanie definitywnie zaspokojony na podstawie weksla, w drodze postępowania przymusowego, wierzytelność ze stosunku podstawowego wygasa [Szpunar, Kaliński, 2003, s. 37]. Należy przy tym zauważyć, że suma wekslowa określona na wekslu

własnym zupełnym może być wierzytelnością wynikającą ze stosunku podstawowego w części lub w całości wymagalną.

W prawie wekslowym [art. 1 pkt 8 i art. 101 pkt 7 PW] jest mowa o tym, że jednym z elementów weksla jest podpis wystawcy. Ustawodawca jednakże nie definiuje i nie wskazuje, czy ma to być podpis czytelny, czy też podpis nieczytelny mający znaki indywidualne, charakterystyczne dla osoby składającej taki podpis. Brak szczegółowych uregulowań dotyczących samego podpisu wystawcy w prawie wekslowym przyczynia się do korzystania z innych źródeł prawa cywilnego regulujących kwestię podpisu, takich jak np. kodeks cywilny [KC], prawo o notariacie [Dz.U. 1991 nr 22, poz. 91 z późn. zm., dalej PoN] czy kodeks postępowania cywilnego [Dz.U. 1964 nr 43, poz. 296 z późn. zm., dalej KPC].

Przepisy prawa wekslowego, dotyczące samego podpisu wystawcy jako jednego z wielu innych elementów weksla własnego, obejmują również weksel *in blanco* [art. 10 PW]. Wierzyciel posiadający weksel niepełny powinien pamiętać o bardzo istotnej kwestii przy jego uzupełnianiu. Weksel własny *in blanco* musi zostać wypełniony zgodnie z porozumieniem zawartym między stronami, tj. wystawcą weksla i wierzycielem. Najczęstszą formą takiego porozumienia jest deklaracja wekslowa podpisana przez wystawcę weksla, złożona wraz z dokumentem weksla, upoważniająca remitenta do uzupełnienia weksla o brakujące elementy i określająca warunki wypełnienia weksla.

Tożsamość prawna dokumentu weksla własnego *in blanco*, który zawiera w swej treści sekwencje charakterystyczne dla weksla, tj. słowo „weksel” i podpis jego wystawcy, sprawia według Szpunara i Kalińskiego, że jest on wekslem. Dzieje się tak, ponieważ prawo wekslowe dopuszcza uzupełnienie takiego dokumentu w przyszłości, nie precyzując przy tym kolejności, w jakiej powinny być dopisane jego poszczególne elementy [Szpunar, Kaliński, 2003, s. 85–86]. Nasuwa się zatem wniosek, że skoro powyższy dokument jest nazwany wekslem, to analogicznie jak weksel własny zupełny mieści się w kategorii papierów wartościowych. Weksel *in blanco*, o którym mowa w art. 10 PW, zawierający co najmniej własnoręczny podpis wystawcy celem zaciągnięcia zobowiązania wekslowego, obejmuje co najmniej nazwisko wystawcy bez konieczności podawania jego imienia [Czarnecki, Bagińska, 2013, s. 123–125; III CZP 146/93, OSNCP 1994/5, poz. 94]. Przy okazji należy również podnieść fakt, iż w prawie polskim brakuje definicji legalnej podpisu. W obowiązującym ustawodawstwie nie wskazuje się, jaka ma być treść podpisu i w jaki sposób powinien on zostać złożony [Czarnecki, Bagińska, 2013, s. 123].

Najważniejszym elementem w przypadku weksla własnego *in blanco* jest podpis wystawcy, gdyż wraz z jego złożeniem powstaje zobowiązanie wekslowe osoby, która umieściła na dokumencie swój podpis. Wystawca weksla powinien mieć pełną zdolność do czynności wekslowych. Podpisanie weksla przez osobę nieposiadającą zdolności do bycia podmiotem praw oraz obowiązków nie spowoduje powstania zobowiązania wekslowego [Czarnecki, Bagińska, 2013, s. 125–126]. Ponadto formalizm weksla własnego *in blanco*, który po wpisaniu pozostałych elementów zgodnych z prawem wekslowym staje się wekslem własnym zupełnym, jest bezpośrednio powiązany, jak zaznaczono wyżej, z samym podpisem wystawcy. Jak sta-

nowi literatura przedmiotu, podpis powinien być własnoręczny, niekoniecznie czytelny, ale złożony w formie zwykle używanej przez wystawcę [Mojak, Turski, 2023, s. 67] oraz musi w sposób dostatecznie wyraźny identyfikować osobę będącą wystawcą weksla [I ACa 973/15]. Wystawcą weksla własnego niepełnego może być [Czarnecki, Bagińska, 2013, s. 128–130]:

- osoba fizyczna mająca zdolność do czynności prawnych, która podpisuje weksel sama lub przez przedstawiciela ustawowego bądź pełnomocnika co najmniej nazwiskiem;
- osoba prawna działająca poprzez swoje organy powołane do reprezentacji, przez pełnomocników i prokurentów, z tym że podpis taki obejmuje nazwę podmiotu, tj. pieczęć firmową oraz złożone pod tą pieczęcią podpisy osób uprawnionych do zaciągania w imieniu tego podmiotu zobowiązań wekslowych;
- podmiot niebędący ani osobą fizyczną, ani osobą prawną, mający z mocy przepisów ustawy zdolność do zaciągania zobowiązań wekslowych, tj. np. spółka jawna, spółka komandytowa (do momentu wpisania jej do KRS), spółka komandytowo-akcyjna, fundacja, stowarzyszenie, spółdzielnia, spółka cywilna; w tej sytuacji podpis powinien być złożony zgodnie z reprezentacją uściśloną w umowie spółki, rejestrze bądź innym akcie regulującym status podmiotu.

Wiedząc, jak istotną cechą weksla jest sam podpis wystawcy, składany samodzielnie i niezależnie od innych podpisów złożonych na wekslu, warto wspomnieć o tzw. rygorze wekslowym, dającym możliwość dochodzenia roszczeń z weksla w uproszczonym i przyspieszonym, opartym wyłącznie na treści dokumentu (wekslu), postępowaniu nakazowym [Koziański, 2000, s. 329]. Rygoryzm wekslowy, czyli tzw. surowość zobowiązania wekslowego, dotyczy zarówno dłużnika zobligowanego do zapłaty sumy wekslowej, poprzez np. skrócony okres zaspokojenia roszczeń wynikających z nakazu zapłaty, jak i wierzyciela, który, chcąc zachować określone prawa przysługujące mu na mocy wystawionego dokumentu, musi dochować staranności wekslowej w zakresie terminowości i formy aktów wykonawczych [Koziański, 2000, s. 329–330].

W dobie zmian zachodzących na rynkach gospodarczych i finansowych, przejawiających się wdrażaniem nowych technologii cyfrowych, w celu diagnozowania sytuacji w jednostce i osiągniętych efektów ekonomicznych czy też w związku z wdrażaniem narzędzi i systemów umożliwiających sprawną komunikację z klientem oraz między przedsiębiorcą a innymi podmiotami, słuszne wydaje się podjęcie wyzwania w zakresie wykorzystania współczesnych technik świata cyfrowego w dematerializacji weksla własnego *in blanco*.

Weksel własny *in blanco* to papier wartościowy. Jako instrument rynku finansowego, formalnie zawierający najczęściej tylko podpis wystawcy, jest ciągle wykorzystywany w obrocie między jednostkami. Potwierdziły to także badania własne przeprowadzone w I kw. 2023 r. Celem badań było ustalenie, czy weksel jest nadal wykorzystywany w praktyce, a także w jakim celu jest zwykle stosowany. Przeanalizowano w związku z tym weksle przyjęte przez badany podmiot w latach 2015–2021. Okazało się, że weksel jest narzędziem stosowanym w zabezpieczeniu zapłaty wiarygodności. Występuje on w dotychczasowej papierowej formie, w postaci blankietu wraz z dokumentacją towarzyszącą, tj. deklaracją wekslową i oświadczeniem

dotyczącym stanu cywilnego wystawcy weksła. W tabeli 1 przedstawiono dane dotyczące przyjętych przez badany podmiot weksli w latach 2015–2021.

Tabela 1. Weksle przyjęte przez badany podmiot w latach 2015–2021 (szt.)

Miesiąc roku kalendarzowego	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Styczeń	596	75	102	117	27	138	81
Luty	98	72	93	48	84	57	65
Marzec	165	84	90	60	54	51	72
Kwiecień	198	246	81	153	141	42	60
Maj	120	288	126	135	87	25	81
Czerwiec	162	123	45	177	69	111	60
Lipiec	189	24	57	111	75	129	24
Sierpień	117	15	141	39	36	57	39
Wrzesień	177	18	84	78	42	85	27
Październik	165	12	51	5	135	84	69
Listopad	159	51	57	123	159	108	39
Grudzień	252	48	54	120	84	28	40
Ogółem	2398	1056	981	1166	939	915	657

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań autorskich przeprowadzonych w podmiocie sektora niefinansowego.

Tak duża liczba przyjmowanych weksli (tabela 1) oraz ilość dokumentacji dodatkowej (nieuwzględnionej w przedmiotowej tabeli) może stanowić dla podmiotu duże obciążenie w zapewnieniu bezpiecznego miejsca ich przechowywania. W dobie silnej transformacji cyfrowej, celem wykorzystania weksła przy różnorodnych transakcjach finansowych przez jednostki finansowe i niefinansowe, objęcie weksła własnego *in blanco* procesem dematerializacji byłoby pierwszym krokiem w kierunku przekształcenia tego dokumentu z formy papierowej w weksel elektroniczny, cyfrowy.

4. Weksel własny *in blanco* jako narzędzie wsparcia rynku wobec zjawiska dematerializacji

Papiery wartościowe należą do tej kategorii dokumentów, które wyrażają w swej treści prawa majątkowe [Zawada, 1992, s. 15].

Wśród dostępnych rodzajów papierów wartościowych wyróżnia się papiery wartościowe na zlecenie, których emitowanie (wystawianie) określają szczególne normy prawne. Należą do nich weksle i czeki [Zawada, 1992, s. 33].

Weksle w doktrynie prawnej, jako rodzaj szczególnej kategorii papierów wartościowych na zlecenie, inkorporują w sobie prawa majątkowe, tj. prawa podmiotowe. Posiadacz weksła, czyli pierwszy wierzyciel, może zarówno weksel, jak i wynikające z niego prawa przenieść

na osobę trzecią, zwaną indosatariuszem w ramach indosu, o którym stanowi treść art. 11 PW w brzmieniu: „weksel można przenieść przez indos, chociażby nie był wystawiony wyraźnie na zlecenie” [Mojak, Turski, 2023, s. 18–23].

Weksel własny *in blanco* jest znany na rynku gospodarczym i finansowym. Dokument weksla własnego niezupełnego ma bardzo szerokie zastosowanie w transakcjach handlowych między przedsiębiorcami oraz w transakcjach finansowych między podmiotami finansującymi a podmiotami finansowanymi. Ze względu na przyczynę zobowiązania, z tytułu którego wystawiono weksel, można mówić o wekslach gwarancyjnych, kupieckich i handlowych oraz finansowych [Bień, 2007, s. 16]. Weksel jako dokument papierowy znajduje zastosowanie w wielu różnorodnych transakcjach.

Weksel własny, uzupełniony zgodnie z zapisami ustawodawcy i zawartym porozumieniem, może być:

- przedmiotem transakcji handlowej bez konieczności uiszczenia zapłaty za towar bezpośrednio w dniu jego zakupu, co przyczynia się do pośredniego finansowania przedsiębiorcy [Heropolitańska, 2007, s. 188];
- przedmiotem transakcji dyskonta, w wyniku której dochodzi do nabycia wierzytelności wekslowej przed terminem płatności, z jednoczesnym potrąceniem odsetek dyskontowych, stanowiących dodatkowe przychody banku [Kopyściański, 2013, s. 92];
- przedmiotem transakcji redyskonta, tj. przejęcia od banków operacyjnych (komercyjnych) przez bank centralny (NBP) wierzytelności wekslowych, co przyczynia się do zwiększenia wolumenu środków pieniężnych przeznaczonych do dalszego finansowania podmiotów gospodarczych [Kopyściański, 2013, s. 194];
- przedmiotem zastawu jako zabezpieczenia udzielonego kredytu [Heropolitańska, 2007, s. 188];
- złożony do zapłaty w terminie płatności [Heropolitańska, 2007, s. 188].

Weksel własny *in blanco*, czyli niezupełny, może być z kolei wykorzystany jako:

- forma zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z umowy faktoringowej między dostawcą towarów bądź usług (faktorantem) a wyspecjalizowaną instytucją, zwaną faktorem (w transakcji faktoringu wierzytelnościowego, faktoringu zamówieniowego, faktoringu zobowiązaniowym, transakcji faktoringu restrukturyzacyjnego itd.) [Kreczmańska-Gigol, 2013, s. 29–30];
- forma zabezpieczenia kredytu kupieckiego, będącego uatrakcyjnieniem warunków handlowych w przypadku podmiotów mających problemy z zachowaniem płynności finansowej [Tomaszewska, 2015, s. 102];
- zabezpieczenie wierzytelności głównej, oprocentowania i innych należności ubocznych;
- narzędzie zabezpieczające wierzytelność z tytułu kredytu: hipotecznego, inwestycyjnego, gotówkowego, mieszkaniowego, samochodowego, konsolidacyjnego, ratalnego czy też na zakup nieruchomości;
- narzędzie zabezpieczające wierzytelność wynikającą z tytułu pożyczki gotówkowej;
- forma zabezpieczenia udzielonej przez bank gwarancji.

Weksle są częścią rynku finansowego i gospodarczego, gdzie znajdują swoje zastosowanie jako narzędzie transakcji bezgotówkowych oraz jako narzędzie służące do zabezpieczenia wiarytelności wynikających np. z umów kredytowych czy umów z tytułu dostaw towarów lub usług. Weksel własny niezupełny zaliczany do papierów wartościowych na zlecenie, łączący w sobie prawa majątkowe, podlegał do 31 grudnia 2006 r. opłacie skarbowej i występował w obrocie jako urzędowy blankiet wekslowy [Dz.U. 2004 nr 253, poz. 2532]. Zmiana przepisów ustawy o opłacie skarbowej z 9 września 2000 r. niosła za sobą implikacje również dla obrotu wekslowego [Dz.U. 2006 nr 225, poz. 1635 z późn. zm.]. Począwszy od 1 stycznia 2007 r. weksle nie są dystrybuowane jako urzędowe blankiety wekslowe, lecz wystawiane są na tzw. prywatnych blankietach wekslowych (nieurzędowych), przygotowanych przez instytucje, które wykorzystują weksle w swej działalności [Mojak, Turski, 2023, s. 71].

Postępująca ewolucja technologiczna w różnorodnych obszarach gospodarki wymusza na przedsiębiorstwach dostosowanie się do nowych warunków rynkowych. Zmiany dotyczą również rynku finansowego, którego częścią jest rynek kapitałowy. Banki, jako instytucje finansowe, sprawnie i z wielkim zaangażowaniem dostosowują swoje możliwości do nowych trendów świata cyfrowego. Działania podejmowane w zakresie zastosowania nowych technologii są widoczne w prowadzonej działalności finansowej, gdyż umożliwiają kredytobiorcom związanym już z instytucją finansową oraz przyszłym potencjalnym klientom szybki kontakt za pomocą dostępnych kanałów cyfrowych. To wpływa motywująco i zachęcająco na współpracę między podmiotami oraz daje możliwość odtworzenia historii współpracy czy skorzystania z atrakcyjnych produktów finansowania, które obejmują niekiedy krótki okres obowiązywania danej oferty.

Należy zadać wobec tego podstawowe pytanie, czy „świat cyfrowy” może przyczynić się do wykreowania weksla własnego *in blanco* w postaci elektronicznej? A jeśli tak, to jakie skutki będzie mieć elektroniczna forma weksla dla poszczególnych podmiotów oraz dla całego rynku gospodarczego i finansowego? Czy „rewolucja cyfrowa” [Łopiński, 2019, s. 36], jaka ma miejsce na rynku krajowym, jest procesem, który pociągnie za sobą zmiany na rynku kapitałowym? A jeśli tak, to jakich obszarów i produktów będą one dotyczyć? Czy jest możliwe, aby w dobie przepisów o informatyzacji podmiotów działających na rynku krajowym postępująca „nowa narracja innowacyjności” [Day, Shea, 2019, s. 27–35] mogła zostać zastosowana również do występującego aktualnie w postaci papierowej, a zaliczanego do szczególnej kategorii papierów wartościowych, weksla własnego *in blanco*?

Proces transformacji cyfrowej wpisał się na dobre w realia istniejącego rynku wewnątrz krajowego. Jest to najlepiej widoczne w przypadku jednostek bankowych, wykorzystujących dostępne kanały komunikacji na potrzeby dystrybucji produktów czy oferowanych usług finansowych. Weksel własny *in blanco*, będący instrumentem rynku krajowego, jest stosowany przez przedsiębiorstwa finansowe, niefinansowe, w tym podmioty sektora farmaceutycznego, podmioty sektora budżetowego czy jednostki finansów publicznych jako jedna z form zabezpieczenia wiarytelności. Weksel własny niezupełny występuje nadal w formie dokumentu papierowego. W sytuacji, kiedy rynek podmiotów podlega ciągłej transformacji oraz

standaryzacji usług cyfrowych, wątek dematerializacji papierów wartościowych, tj. weksła własnego *in blanco*, staje się istotny z punktu widzenia jego roli i pełnionych funkcji.

Zagadnienie dematerializacji papieru wartościowego jest wielowątkowe i obszerne. Stąd też w niniejszym opracowaniu w sposób bardzo syntetyczny zasygnalizowano jedynie problem dematerializacji papierów wartościowych, rekomendując przy tym dematerializację weksła własnego *in blanco*.

Papiery wartościowe zaliczane są do instrumentów rynku finansowego. Jak stanowi ustawa o obrocie instrumentami finansowymi [Dz.U. 2005 nr 183, poz. 1538 z późn. zm., dalej UoOIF], należą do nich papiery wartościowe oraz inne instrumenty niebędące papierami wartościowymi. Ustawodawca w sposób enumeratywny podaje kategorie papierów, w stosunku do których dany akt prawny może zostać zastosowany. Ustawa ta nie reguluje jednak sposobu funkcjonowania weksli i czeków [art. 1 ust. 2 UoOIF]. Do weksli stosuje się prawo wekslowe [PW], z uwzględnieniem również przepisów prawa cywilnego [KC, PoN, KPC].

Jak zauważa Romanowski [2010, s. 111], to, co wyróżnia papier wartościowy, ma swoje odniesienie do systemu prawa i dokumentu w formie tradycyjnej jako „instrumentu wyrażonego za pomocą pisma na dowolnym nośniku o charakterze materialnym”. Papiery wartościowe są dokumentem potwierdzającym prawa majątkowe odznaczające się charakterem rzeczowym bądź finansowym, a posiadanie tego typu własności staje się jedynym sposobem potwierdzającym możliwość dochodzenia wyrażonych w nich praw majątkowych [Janus, 2016, s. 236].

Dematerializacja papierów wartościowych przejawia się odstępianiem od formy papierowej papieru wartościowego i „przejściem” na formę cyfrową. Forma cyfrowa papieru wartościowego znajduje odzwierciedlenie w odpowiednim zapisie w systemie komputerowym. Według Mojaka [2013, s. 15] zdematerializowane papiery wartościowe powstają wskutek zapisania ich po raz pierwszy na rachunku papierów wartościowych i przysługują jedynie posiadaczowi tegoż rachunku. Nośnikiem dla papieru wartościowego w formie papierowej będzie dokument pisany, z kolei nośnikiem papieru wartościowego w formie elektronicznej będzie zapis komputerowy. Występują zatem dwa różne nośniki papieru wartościowego. Zamiana nośnika papierowego na nośnik cyfrowy może mieć wpływ na formę papieru wartościowego. W piśmiennictwie co do formy papieru wartościowego wyraża się pogląd, że:

- dematerializacja papierów wartościowych spotyka się z nośnikiem prawa, z tym że jego zmiana nie wpływa na to, co jest istotą papieru wartościowego [Romanowski, 2010, s. 118; Sójka, 2004, s. 44 i nast.; Bączyk, 2000, s. 43];
- dematerializacja nie ma wpływu na samą konstrukcję papieru wartościowego, gdyż prawa, jakie inkorporują papiery wartościowe, zostają zachowane, z tym że będą one wykazywane zapisem na nośniku informatycznym, który to zapis nie może nie zostać uznany za dokument [Zoll, 2004, s. 31];
- dematerializacja przyczynia się do wyróżnienia odrębnej kategorii papierów wartościowych, tj. kategorii papierów wartościowych rejestrowych, w przypadku których sposób identyfikacji uprawnionego z nich następuje za pomocą rachunku papierów wartościowych lub rejestru na podstawie dokonanych w nich zapisów [Lichosik, 2016, s. 282–283].

Dematerializacja papierów wartościowych na polskim rynku kapitałowym, której przedmiotem były akcje spółek akcyjnych i spółek komandytowo-akcyjnych oraz prostej spółki akcyjnej, 1 marca 2021 r. (z wyjątkami) stała się faktem [Dz.U. 2019 poz. 1798].

W następstwie przeprowadzonej wówczas dematerializacji akcji można byłoby zastanowić się nad dematerializacją weksła własnego *in blanco*, będącego szczególnym rodzajem papieru wartościowego, sformalizowanym przez prawo wekslowe. Podstawową przesłanką kwalifikującą dokument weksła własnego *in blanco* do procesu dematerializacji, czyli przejścia z formy papierowej na formę cyfrową, jest prostota jego wystawienia. Warunkiem koniecznym przy zamiarze zaciągnięcia zobowiązania wekslowego jest przecież złożenie przez wystawcę własnoręcznego podpisu na wekslu własnym *in blanco*.

Dokonując przeglądu literatury krajowej i zagranicznej, można zauważyć, iż w niektórych systemach prawnych dematerializacja weksła została już przeprowadzona. Krajem, który podjął to wyzwanie i skutecznie sobie z nim poradził, jest Francja. Jak podaje Hampl [2006, s. 40], nowelizacja francuskiego kodeksu handlowego (*Code de Commerce*), do którego zostało włączone francuskie ustawodawstwo wekslowe, spowodowała, że wystawca weksła i indosant mogą złożyć na urzędowym formularzu weksła podpis elektroniczny, który jest traktowany jako podpis odręczny. Utworzony rachunek krajowy umożliwia dodatkowo rozliczenie weksła bez udziału tego dokumentu w formie papierowej, gdyż dane z dokumentu przenoszone są drogą elektroniczną za pośrednictwem *lettre de change relevée* (LCR) [Hampl, 2006, s. 40]. LCR to elektroniczny weksel, za pomocą którego dostawca, zwany wystawcą i w tym przypadku remitentem, wydaje zlecenie płatnicze klientowi (zwanemu trasatem), przesyłając swojemu bankowi i klientowi weksel elektroniczny, czyli plik znormalizowany przez Francuski Komitet Organizacji i Standaryzacji Bankowości (CFONB), stanowiący o wysokości sumy wekslowej, terminie zapłaty oraz zawierający pozostałe dane niezbędne do jego realizacji [JDN, 2020].

Również Adamczyk [2010, s. 45–47] wskazuje na przypadek dematerializacji weksła w systemie francuskim. Jej zdaniem dematerializacja weksła we Francji, znana pod nazwą LCR, wyraża się tym, że:

- konstrukcja LCR jest wekslem w rozumieniu kodeksu handlowego *Code de Commerce* i znajduje swoje potwierdzenie w orzecznictwie najwyższych francuskich instancji sądowych;
- weksel pod nazwą LCR musi zawierać wszystkie rekwizyty wynikające z prawa wekslowego i jest traktowany jako zwykły weksel;
- jego podstawową funkcją w obrocie jest ułatwienie przedstawienia weksła do zapłaty i do dyskonta;
- LCR jest konstrukcją adresowaną do przedsiębiorców, czyli stron stosunków wekslowych;
- LCR ma ułatwić przedsiębiorcom zabezpieczenie płatności faktur (funkcja gwarancyjna weksła) oraz umożliwić szybkie i bezpieczne uzyskanie zapłaty z tych instrumentów.

Wprowadzenie na polski rynek obrotu papierami wartościowymi zdematerializowanego weksła własnego *in blanco*, a w dalszej kolejności również zdematerializowanego weksła

własnego zupełnego, przyczyniłoby się do usprawnienia instytucji weksla, która od 1936 r. występuje w obrocie w postaci papierowej. Pozytywne skutki wprowadzenia na rynku gospodarczym i finansowym instrumentu weksla w formie elektronicznej byłyby widoczne:

- w sprawnej obsłudze należności i zobowiązań poprzez wykorzystanie utworzonej w tym celu platformy cyfrowej;
- w szybkim przepływie informacji w zakresie rozliczenia czy też nierozliczenia wierzytelności pieniężnej wynikającej z weksli;
- na etapie przyjmowania ich do zabezpieczeń transakcji handlowych jako łatwiejszej, prostszej i bezpieczniejszej formy z uwagi na przepisy umożliwiające złożenie kwalifikowanego podpisu elektronicznego;
- przy obsłudze bankowej dotyczącej dyskonta i redyskonta weksli, tj. obniżenia kosztów tej usługi z uwagi na jej formę elektroniczną;
- podczas procedury zwrotu lub skasowania przyjętego zabezpieczenia w postaci weksli, następującej po spełnieniu warunków określonych w umowie, która nie wiązałaby się z koniecznością nadania przesyłki pocztowej na adres wystawcy weksla – informacja dla strony umowy o zrealizowaniu i skasowaniu weksla oraz zamknięciu procedury wraz z podaniem daty jej zakończenia byłaby bowiem umieszczona w postaci elektronicznego zapisu w przestrzeni cyfrowej danego podmiotu;
- przy zarządzaniu należnościami wymagalnymi i dochodzeniu tych należności na drodze postępowania przymusowego, sądowego, poprzez wykorzystanie istniejącego systemu elektronicznego postępowania upominawczego (EPU), w którym to do pisma procesowego nie dołącza się dowodu posiadanego przez wierzyciela, a jedynie opisuje się ten dowód szczegółowo.

Ponadto obsługa zdematerializowanego weksla nie generowałaby wysokich kosztów związanych z jego przechowywaniem oraz zabezpieczaniem go na potrzeby obrotu handlowego. Zdematerializowany weksel własny *in blanco* nie wiąże się z ryzykiem „utruty lub zniszczenia jego materialnego substratu” [Bączyk, 2000, s. 47], które występuje w stosunkach handlowych uregulowanych w formie papierowej.

Wprowadzenie do polskiego obrotu gospodarczego cyfrowego weksla własnego *in blanco* przyczyniłoby się do nowelizacji prawa wekslowego, określając tym samym ramy i formę aktywności zdematerializowanego weksla własnego *in blanco* na ciągle rozwijającym się rynku cyfrowej transformacji. W następstwie nowych regulacji prawnych zdematerializowany weksel własny niepełny mógłby mieć wpływ na stan i strukturę wiekową należności podmiotów wykorzystujących ten instrument, stanowiąc przy tym sprawną i łatwo dostępną formę zabezpieczenia wierzytelności pieniężnych, niezależnie od siedziby stron umowy, oraz dogodne, elektroniczne narzędzie do pozyskiwania środków finansowych na potrzeby prowadzonej działalności.

5. Podsumowanie – rekomendowane działania w zakresie dematerializacji weksła własnego *in blanco*

Dematerializacja weksła własnego *in blanco* w polskim systemie finansowym jest możliwa na takich samych zasadach jak w systemie francuskim. Proces ten powinien odbywać się na kilku płaszczyznach jednocześnie: prawnej, technologicznej i ekonomicznej. Działania, jakie należałoby w tym celu podjąć, obejmowałyby:

- a) niezbędne zmiany w ustawodawstwie (prawo wekslowe, prawo cywilne, handlowe, gospodarcze, prawo finansowe, prawo podatkowe, inne);
- b) konieczność przygotowania stosownych regulacji umożliwiających jednostkom finansowym i niefinansowym obrót zdematerializowanym wekslem;
- c) potrzebę stworzenia projektu odpowiedniej platformy cyfrowej, odpowiadającej wymogom, jakie niosą za sobą weksel własny *in blanco* oraz weksel własny zupełny;
- d) opracowanie „infrastruktury” rozliczeń płatniczych na podstawie weksła;
- e) przygotowanie całej procedury dotyczącej praktycznych aspektów tego procesu, tj. obsługi, ewidencji elektronicznego rejestru otrzymanych, egzekwowanych czy zwróconych weksli dla osób zarówno fizycznych, jak i prawnych oraz pozostałych uczestników tego procesu;
- f) dostosowanie lub wykorzystanie istniejących już na rynku elektronicznym narzędzi cyfrowych (takich jak: podpis elektroniczny dostępny w aplikacji mObywatel, system ePUAP czy Profil Zaufany) w ramach tworzonej „infrastruktury cyfrowej”, umożliwiającej identyfikację osoby i sprawdzenie autentyczności przekazanych przez nią danych na potrzeby transakcji, której przedmiotem byłby weksel zdematerializowany;
- g) opracowanie programu testującego wdrożenie weksli elektronicznych przez podmioty gospodarcze oraz jednostki finansowe;
- h) utworzenie portalu informacyjnego na stronie internetowej każdej jednostki o możliwości składania elektronicznie weksli;
- i) przygotowanie odpowiedniej bazy szkoleń dla podmiotów z tych sektorów, które zamierzałyby wykorzystywać w obrocie weksel zdematerializowany;
- j) opracowanie procedury i rozwiązań technicznych na potrzeby dochodzenia sumy wekslowej w drodze elektronicznego postępowania upominawczego (EPU) na potrzeby weksli elektronicznych;
- k) wprowadzenie ulg dla podmiotów wykorzystujących w transakcjach handlowych weksle w formie elektronicznej, takich jak:
  - niższe marże na towarach;
  - niższe stawki prowizji z tytułu udzielonego kredytu;
  - nieponoszenie opłat z tytułu zmiany warunków umowy kredytowej czy też z tytułu zmiany postanowień zawartych w innych umowach;
  - możliwość zawieszenia spłaty rat odsetkowych w pierwszym 3-letnim okresie finansowania długoterminowego i ich spłatę w ostatnim etapie finansowego wsparcia;

- możliwość spłaty tylko rat kapitałowych przez pierwszy 3-letni okres kredytowania (dotyczy finansowania długoterminowego);
- odstąpienie od konieczności ubezpieczenia kredytu hipotecznego;
- możliwość rozliczania rocznych zobowiązań podatkowych z tytułu niedopłaty podatku dochodowego poprzez wydłużony okres jego spłaty.

Implementacja zaproponowanych rozwiązań pozwoli zrewolucjonizować istniejącą „papierową instytucję weksla”, która w dobie nowo powstających technologii może stać się przedmiotem różnego rodzaju nadużyć. Opisanie zmiany zapewni podmiotom rynku gospodarczego i finansowego dostęp do instrumentu cyfrowego pozbawionego sztywnej formy dokumentu oraz wiarygodną i trwałą identyfikację osób na nim podpisanych, będą wpływać motywująco na politykę kredytową jednostek finansowych oraz pomogą podmiotom zmagającym się z przejściowymi zatorami płatniczymi wywiązać się z rocznych zobowiązań podatkowych z tytułu niedopłaty podatku dochodowego od osiągniętych przychodów finansowych.

Bibliografia

Dokumenty prawne

1. Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r. (Dz.U. 1964 nr 43, poz. 296 z późn. zm.).
2. Prawo o notariacie z dnia 14 lutego 1991 r. (Dz.U. 1991 nr 22, poz. 91 z późn. zm.).
3. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 listopada 1924 r. o prawie wekslowem (Dz.U. 1924 nr 100, poz. 926) [nieobowiązujące].
4. Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 30 sierpnia 2019 r. (Dz.U. 2019 poz. 1798 z późn. zm.).
5. Ustawa o opłacie skarbowej z dnia 9 września 2000 r. (Dz.U. 2000 nr 253, poz. 2532) [nieobowiązująca].
6. Ustawa o obrocie instrumentami finansowymi z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz.U. 2005 nr 183, poz. 1538 z późn. zm.).
7. Ustawa o opłacie skarbowej z dnia 16 listopada 2006 r. (Dz.U. 2006 nr 225, poz. 1635 z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. 1964 nr 16, poz. 93 z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. 1936 nr 37, poz. 282 z późn. zm.).

Wydawnictwa zwarte

1. Bączyk, M. (2000). *Zjawisko tzw. dematerializacji papierów wartościowych*. W: *Papiery wartościowe*, M. Bączyk, M.H. Koziński, M. Michalski, W. Pyzioł, A. Szumański, I. Weiss (red.). Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze.
2. Bień, W. (2007). *Weksel w praktyce*. Warszawa: Difin.
3. Czarnecki, M., Bagińska, L. (2013). *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, wyd. 6. Warszawa: C.H. Beck.

4. Doliński, A. (1925). *Polskie prawo wekslowe*. Poznań: Krajowy Instytut Wydawniczy.
5. Fierich, F.K. (1908). *Prawo wekslowe w Polsce na podstawie konstytucji sejmowych 1775, 1776, 1778, 1780*. Kraków: Nakład Akademii Umiejętności Skład Główny w Księgarni Spółki Wydawniczej Polskiej.
6. Heropolitańska, I. (2007). *Weksel w obrocie gospodarczym*, wyd. 14. Warszawa: TWIGGER.
7. Heropolitańska, I. (2011). *Prawo wekslowe i czekowe. Praktyczny komentarz*. Warszawa: LEX a Wolters Kluwer business.
8. Heropolitańska, I. (2015). *Weksel w obrocie gospodarczym*, wyd. 15. Warszawa: LEX a Wolters Kluwer business.
9. Janus, I. (2016). Kategoria papieru wartościowego wobec zjawiska dematerializacji. W: *Ewolucja instytucji polskiego prawa papierów wartościowych. W 80-lecie Prawa wekslowego z dnia 28 kwietnia 1936 r.*, J. Mojak, J. Widło, A. Żywicka (red.). Lublin: Innovatio Press, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji.
10. Koziński, M.H. (2000). Weksle. W: *Papiery wartościowe*, M. Bączyk, M.H. Koziński, M. Michalski, W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss (red.). Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze.
11. Kreczmańska-Gigol, K. (2013). *Factoring jako jeden z instrumentów zarządzania należnościami i zobowiązaniami handlowymi a struktura kapitału*. Warszawa: Difin.
12. Lichosik, A. (2016). Forma zdematerializowanego papieru wartościowego. W: *Ewolucja instytucji polskiego prawa papierów wartościowych. W 80-lecie Prawa wekslowego z dnia 28 kwietnia 1936 r.*, J. Mojak, J. Widło, A. Żywicka (red.). Lublin: Innovatio Press, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji.
13. Louis, J. (1872). *Dawne prawo wekslowe polskie*. Lwów: Redakcja „Prawnika”.
14. Machnikowski, P. (2002). *Prawo gospodarcze i handlowe. Weksel własny in blanco*. Warszawa: C.H. Beck.
15. Marciszewska, A., Brajer-Marczak, R. (2022). *Przyszłość zarządzania projektami w organizacjach non profit*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.
16. Mojak, J. (1995). *Obrót wierzytelnościami. Podstawowe zagadnienia prawne*, wyd. 2 zm. Lublin: Lubelskie Wydawnictwo Prawne.
17. Mojak, J. (2013). *Prawo papierów wartościowych. Zarys wykładu*. Warszawa: Lexis Nexis.
18. Mojak, J., Turski, T. (2023). *Polski proces wekslowy*. Warszawa: Wolters Kluwer.
19. Romanowski, M. (2010). Dematerializacja a klasyczna teoria papieru wartościowego. W: *System prawa prywatnego. Tom 18: Prawo papierów wartościowych*, A. Szumański (red.). Warszawa: C.H. Beck, Instytut Nauk Prawnych PAN.
20. Sójka, T. (2004). *Umorzenie akcji*. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze.
21. Szpunar, A., Kaliński, M. (2003). *Komentarz do prawa wekslowego i czekowego*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis.
22. Tomaszewska, I. (2015). Zarządzanie ryzykiem kredytu kupieckiego ze szczególnym uwzględnieniem ubezpieczenia należności. W: *Płynność finansowa przedsiębiorstwa. Istota – pomiar – zarządzanie*, K. Kreczmańska-Gigol (red.). Warszawa: Difin.

23. Turski, T. (2016). Odpowiedzialność cywilnoprawna awalisty wekslowego – wybrane zagadnienia. W: *Ewolucja instytucji polskiego prawa papierów wartościowych. W 80-lecie Prawa wekslowego z dnia 28 kwietnia 1936 r.*, J. Mojak, J. Widło, A. Żywicka (red.). Lublin: Innovatio Press, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji.
24. Turski, T. (2017). Weksel jako instrument zabezpieczenia w kontraktach handlowych. W: *Szanse i bariery rozwoju przedsiębiorczości w Polsce – w ujęciu prawa publicznego oraz prawa prywatnego*, L. Bielecki, J. Mojak, A. Żywicka (red.). Lublin: Innovatio Press, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji.
25. Zawada, K. (1992). Zagadnienia podstawowe. W: *Prawo papierów wartościowych*, S. Włodyka (red.). Kraków: Wydawnictwo Instytutu Prawa Spółek i Inwestycji Zagranicznych.
26. Zoll, F. (2004). *Klauzule dokumentowe. Prawo dokumentów dłużnych ze szczególnym uwzględnieniem papierów wartościowych*, wyd. 2. Warszawa: C.H. Beck.

Orzeczenia

1. Uchwała SN (7) z 30 grudnia 1993 r. (III CZP 146/93, OSNCP 1994/5, poz. 94).
2. Wyrok SA w Białymstoku z 3 marca 2016 r. (I ACa 973/15).

Artykuły prasowe i okolicznościowe

1. Adamczyk, M. (2010). Problem dematerializacji weksla i czeku de lege lata, *Przegląd Prawa Handlowego*, 9.
2. Day, G.S., Shea, G.P. (2019). Zmień podejście do innowacyjności i rośnij szybciej, *MIT Sloan Management Review Polska*, 1.
3. Kołodziejcki, S. (1969). Z dziejów prawa wekslowego i jego oddziaływania na życie gospodarcze, *Prawo Kanoniczne: Kwartalnik Prawno-Historyczny*, 12/3–4, s. 215–255.
4. Kuryłowicz, M. (1994). Chirographa i syngrapha. Z historii antycznych zobowiązań pisemnych, *Rejent*, 10.
5. Łopiński, B. (2019). Rewolucja cyfrowa nie ominie nikogo, *MIT Sloan Management Review Polska*, 1.
6. Tatoj, M. (2005). Weksle jako inwestycje krótkoterminowe, *Studia Ekonomiczne*, 33.

Materiały internetowe

1. Hampl, V. (2006). *Vývoj a užití směnky jako platebního prostředku v České republice a v zahraničí*, https://dspace.jcu.cz/bitstream/handle/123456789/9399/EF_Hampl.pdf?sequence=1 (dostęp: 25.05.2023).
2. JDN (2020). *LCR (lettre de change relevé): définition simple, modèle...*, <https://www.journal-dunet.fr/business/dictionnaire-comptable-et-fiscal/1445142-lcr-lettre-de-change-releve-definition-simple-modele> (dostęp: 19.04.2023).
3. Kopyściański, M. (2013). *Dyskontowanie i redyskontowanie weksli przez banki*, <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publikation/41351> (dostęp: 11.04.2023).

The promissory note as a financial instrument in the context of the dematerialisation of securities – recommended measures

---

Summary

The article presents financial instruments: the promissory note and the incomplete promissory note, which exist in their materialised form and are allowed for economic and financial transactions based on the bill of exchange law of April 28, 1936. The presented structure of the promissory note and the incomplete promissory note, which are a particular type of securities, aims to draw attention to the ongoing digital transformation in capital markets. The changes related to digital transformation can affect the promissory note as an instrument used to secure receivables and manage accounts receivable. In order to minimise the amount of paper documentation in a company, reduce the risk of counterfeit signatures on promissory notes, and mitigate the risks associated with bill transactions, it is recommended to consider dematerialising the incomplete promissory note.

Keywords: dematerialisation of securities, promissory note, incomplete promissory note, securing receivables

---